

Tvėryba ir rutina arba naujovė ir senovė¹⁾.

Alles Gescheidte ist schon gedacht worden: man muss nur versuchen, es noch einmal zu denken.

Goethe.

Visa kas protinga jau buvo pergalvota; tik reikia pamėginti visa tai dar sykį pergalvoti.

Getė.

Tvėryba ir rutina²⁾ šiedvi amžini priešininkai, vos tik susitinka, tuč tuojaus nieko nelaukdami stoja kovon. O susitinka jiedvi visur: visuomenės ir šiaip jau žmonių gyvenime, moksle ir dailėje, politikoje, ir pedagogijoje, filosofijoje ir religijoje, tame kas augsta ir tame kas žema. Visur kur tik akį mesime, rasime pažangųjį elementą kovojant su konservativiu. Mat rutina stengias pasilikti priprastose vėžėse, o ten, kur tai negalima, slinkti bent pramintais keliukais; ji nori mąstyti, kaip seniau buvo mąstoma, matuoti nustatytu mastu, tikėti pripažintiems autoritams, vienu žodžiu, laikytis to, kas senovės buvo nustatyta. Priešingai, tvėryba nuolat veržias pirmyn; priprastose vietoje ji nerimsta, ją lyg kažkas vilioja nuo to kelio į šalį, į tamsias neištirtas nežinomas girias: ji nuvai-

¹⁾ Iš П. К. Энгельмейеръ'о: Теория творчества СИБ. 1910 г.

²⁾ Rutina yra tai įpratimas eiti senu kitų pramintu keliu (franc. route—kelias).

nikuoja autoritus ir pasitiki vien tik savo nujautimu, savo spėkomis ir mielai pasiduoda nesulaikomam laiko bėgimui. Ir ką gi reiškia tvėrybai ir rutinai laikas?

Rutinai tai augščiausias patvirtinimas to, kas yra; o tvėrybai—tai augščiausias patvirtinimas to, kas privalo būti.

Tvėryba nuolatos tvirtina: „Jūs nuskęsite pasenėjusių pavidalų bei normų dumblyne“. O rutina sako: „Jūs paklysite nepatikrintų ir kenksmingų naujenybių miškuose“. Ir abidvi sako tiesą: naujenybės yra reikalingos, bet nemažiau reikalingas ir jų naudingumo patikrinimas.

Ištikrųjų kuomet kalbama apie kovą naujovės su senove, kalbėtojai paprastai prisišlieja prie kurios nors šalies. Bet teisme nieks negali būti pats sau teisėjas. Prileiskime, kad betkokioje srityje surasta ir įvedama naujenybė. Ar-gi galima iš anksto nutarti, ar ji verta remti ar ne? To niekuomet negalima pasakyti. Tegul dauguma išsilavinusių žinovų sutiks, kad toji naujenybė verta remti ir palaikyti, kad ji naudinga ir ateinanti savu laiku. Bet jei kas aklai vykins ir platins tą nuomonę, tai parodys tik savo perdidelį nusileidimą autoritams, vis viena kokiems, iš dešinės ar iš kairės pusės. Tuo tarpu tik vienintėlio esama autorito, kurs visus kitus perviršija—autorito paties gyvenimo; jis vienas visas naujenybės turi pirmų pirmiausia pats apvertinti ir kas gera iš jų išsirinkti. Jei tik naujenybėse nėra aiškaus absurdo, tai netrukdykite jas vykdyti ir drąsiai palinkėkite, te pats gyvenimas jas teisia. Nė gyvenimas tai augščiausias teisėjas, nors kartais ir žiaurokas.

Jei naujenybė menka ir nesvarbi, tai paprastai ji nesutinka jokių prieštaravimų. O priešingai, kuo stipresnis yra naujenybės neapkentimas, tuo naujenybė yra svarbesnė, žymesnė, vadinasi, tuo labiau ji gresia senovei. Taigi čia prieš mus išsirutuloja toks pat kovos dėl buvio paveikslas, kurį dar Lamarck'as yra pastebėjęs gyvijos srityje.

Mes kol kas tenkinamės čia bendromis pastabomis. Kuomet naujovė stoja senovės eilėsna, tai sulig bendros taisyklės, ji randa visas vietas senovės jau užimtas, ir naujovė turi iškovoti sau vietas. Senovė priešinas naujovei stropiai ją mėgindama.

Nėra tos kliuties, to šmeižimo, tų įvairių priekabių, kurių naujovė nebutu prityrusi. Bet pagalios ji turi pergalėti tuos visus mėginimus. Tuomet tik naujovė ištikrųjų išrodys, kad ji yra tikslinga, neperankstyva, ir toki tik naujenybė beabejo verta platinti. Jei ji neišlaikė gyvenimo mėginimo, tai reiškia, kad ji yra silpna, nereikalinga arba perankstyva, ir ištikrųjų pasaulis nieko nepraras jos netekęs.

Tie, kurie graudoja dėl tų mėginimų, kuriuos tenka naujenybėms išlaikyti, paprastai užmiršta, kad kas dabar yr' sena, savo laiku buvo nauja ir turėjo tokius pat mėginimus išlaikyti, grumės su tokiais pat prieštaravimais, kol iškovojo sau gyvavimo teisę. Štai dėlko senovė turi teisės reikalauti iš naujovės, tokio pat išrodymo savo stiprybės.

Išsidirbę sau tokią bešališką pažiūrą ir atsižvelgę į kultūros istoriją, matome, kad rutina ir tvėryba nėra priešininkės, bet bendradarbės, viena antrą papildančios, kaip juodumas ir baltumas, kaip diena ir naktis, šiaurė ir pietus, plus ir minus. Pažiūrėk į veikiančią garo mašiną: kamštis vaikščioja pirmyn ir atgal ir, ačiu tam, didžratis sukas atlikdamas naudingą darbą. Visai panašiai ir pažangos ratas suka tiedvi iš pažiūros priešininki, o ištikrųjų bendradarbi: tvėrybą ir rutiną, pažangųjį ir konservatyvų elementą visuomenės gyvenime.

Bet ir tai dar ne visa. Rutina be tvėrybos visai negalima, kaip ir tvėryba nesuprantama be rutinos. Rutinai butinai reikia, kad ji prie ko nors priliptu ir ko nors laikytus. O tą pastarąjį duoda jai tvėryba. Priešingai, kad tvėryba rastu pritaikinimo gyvenime, ji reikalinga rutinos. Ištikrųjų, ne tame tvėryba, kad sugalvojai naują mintį ir atlikta. Neatlikta, bet tik pradėta: toji mintis reikia pritaikinti gyvenime, apsišarvojus rutina, net kovojant su jaja. Su tuo butinu rutinos dalyvavimu tvėryboj susitiksime dar arčiau tyrinėdami patį tvėrybos procesą.

Pagalios prileiskime, kad tam tikros naujenybės gyvenime prigijo. Tuomet aiškiai pamatysime, kad vien tik rutina gamina pasisekimą. Bet kas tai yra pasisekimas? Juk tai sekimas, kurs sutvėrė naują rutiną. Sekimas ir rutina plėsdamies ir tvirtėdami sutveria naujenybėms tvirtą pamatą.

Tvėryba kasdieniame gyvenime.

Kiekviename veikime, kiekviename atskirame darbe žmogus arba prisilaiko tam tikro pavyzdžio, t. y. seka, arba sutveria ką nors naujo, t. y. tveria. O tverti mes pradedam nuo pirmos mūsų gyvenimo valandos. Pav. jautimas šviesos ir šilumos, žibalo kvapas, jungiasi su tam tikrais formos, spalvos ir kitko pajautimais į vieną daiktą, vadinamą „lampa“. Lampa, tai vaiko sielos tvarinys, kuriame pirmiausia šis paveikslas susidaro iš atskirų išpuodžių. Ir nieko nauja tvėryboje mes nerasime, net ėmę pavyzdį iš Puškino, kuomet jo sieloje susitvėrė Tatijanos paveikslas: ir čia ir ten mes matome dviejopą sielos skirstymo ir jungimo procesą; pirmučiausias pritirimas skirstosi dalimis, iš kurių čia pat vėl darosi nauji suderinimai. Žmonėms, žinantiems chemiją, savaime skverbiasi mintis pavadinti šis procesas apsimainymu: senas pritirimas skirstosi, o to skirstymosi produktai vėl išnaujo su kits kitu jungiasi. Tais produktais gali būti nauja mintis, naujas jausmas, geismas ir t. t.

Dabar pažvelgkime į save kasdienio gyvenimo laiku. Rytą atsikėlę prausiamės, poteriauojame, rėdomis ir užkandę pusryčius imamės kasdienio darbo: valdininkas eina savo tarnystos pildyti, daktaras priiminėja ligonius, advokatas bėga į teismą, technikas į dirbtuvę ir t. t. Atlikę savo pareigas ir užbaigę dienos darbus, grįžtame namon, o vakare kiek galėdami linksminamės, kad užmiršus nuovargį. Ši kasdienio gyvenimo eilė gali su daugumos gyvenimu ir nesutikti, bet tai nesvarbu. Svarbu štai kas:

Tiesa, mums kasdienis gyvenimas maža žygių teteikia savo tvėrybos gabumui parodyti; bet jei nežiurėti didumo, jei kalbėti ne apie kiekybę, tik apie kokybę, tai reikia pasakyti, kad mes taipgi kasdien lavinamės tvėrybos srityje. Norime pav. išsiteigti krautuvėlę. Bet kokią? kurioje gatvėje? Norint teisingai tuos klausimus išglaudyti, reikia sumanumo. Butui įrengti reikalinga nuovoka. Dailiai tinkamai apsirengti—reikalingas skonis. Pietums užsakyti, sveikinamajam laiškeliui parašyti, pradėtajai kalbai palaikyti, keno nors juokui atsikirsti,—visam tam rei-

kalingas miklumas, atspėjimas ir iniciativa. Visa tai pridera ton veikimo sritin, kurioje žmogus eina prie savo tikslo, stengdamas vykinti savo sumanymus. Bet yra atsitikimų, kur žmogus savo veikime pats turi taikintis prie aplinkybių; pavyzdžių mes turime šiuose žygiuose: susitikus su naujomis gyvenimo aplinkybėmis, naujais žmonėmis, patekus į svetimą šalį, tenka nenorom taikintis, dairytis. Kitaip sakant, turime gamintis sau teisingą sąvoką apie mus apsupančias aplinkybes, tai yra, taikinti prie tų naujų aplinkybių savo mintis bei jausmus. Kuomet įsikalbate su savo kaimynu vagone, tai jūsų mintis, savaime veržte-veržiasi prisitaikinti jūsų kaimynui, arba teisingiau pasakius—jį suprasti. Jei jūs lengvai ir aiškiai esate įsivaizdinę sau savo naują pažįstamą, kaip jis gyvena namie, kaip užsilaiko tarnystėje ir visuomenėje, jei pramatote, kaip jis žiuri į šį ar kitą „bandymo“ klausimą, tai jūs nusiraminate, esą jį supratę, o ištikrųjų jūs tik savo mintis pritaikinot naujam patyrimui.

Ką aplamai reiškia pasakymas: „pažinti žmogų?“ Tai reiškia sutverti sau, tokią apie jį sąvoką, kuri įvairiuose žygiuose galėtų tikrai ir teisingai apibudinti jo pasielgimus. Aplamai, kiekvieno žinojimo tikslas, atspėti ateitį. Negalima abejoti, kad kai kurie žmonės yra apdovanoti tam tikra nujautimo dovana, bei pranašavimo dvasia. Juk ir mums patiems kai kuomet pavyksta nežinia dėlko šį tą pramatyti. Bet, pramatymas—tai reliativi sąvoka.

„Aš kad ir ne pranašas, bet matydamas, kaip peteliškė sukas aplink žvakę, drąsiai pranašauju, kad nusvils jai sparniukai“. Pradedant nuo tokių žygių, kame pasekmės visai aiškos, lig tų retų bei abejotinių atsitikimų, kurie vadinama pranašystėmis, susidaro tam tikros kopečios.

Bet visgi aš klausiu jūsų: Kokiu budu jūs teisingai nuspėjate, kaip pasielgs šis ar kitas jūsų pažįstamas tam tikruose žygiuose? Suprantama, jūs pasakysite, delto, kad jūs apie jį įsidirbote teisingą sąvoką. Štai ir aš tą patvirtinu pridurdamas dar, kad jūs tą sąvoką neiščiulpėt iš kur kitur, bet patįs sutvėrėt, ir tai yra jūsų tvėrybos produktas.

Gabus, prityręs gydytojas „teisingai suprato“ ligą. Ką tai reiškia? Reiškia tai, kad išpudžiai apie atskiras

negalavimo žymes susijungė į vieną bendrą ligos paveikslą, paveikslą „teisingą“ tuo žvilgsniu, kad išvedamus spėliojimus iš to paveikslo gyvenimas patvirtina. Tokią pat tvėrybą, sudarančią iš atskirų pastabų tam tikrą cėlybę, privalo turėti tardytojas bei advokatas. Ir kiekvienas užsiėmimas bei profesija yra ne kas kita, kaip tik tvėryba, nes visur reikia sumanumo, plano sudarymo, mokėjimo iš padarytų prileidimų išvesti pasekmes ir vykinimo savo tikslo gyvenime. Tik toksai veikimas, kaip šit: žymėjimas priimamų ir išsiunčiamų raštų, perrašinėjimas rankraščių, registravimas apseina visai be tvėrybos.

Prie triobų atstatydinimo.

Neseniai Vilniuje buvo Vilniaus Techniškosios Draugijos posėdis. Svarstyta klausimas, kaip atstatydinti sugriautus, sugedintus Lietuvos sodžius.

Sunaikintam sodžiui reikia naujų triobėsių, naujų gyvenamųjų namų. Tie namai privalo būti šviesūs, augšti, ruimingi, tai yra, atsakyti higieniško žmogaus augimo bei gyvenimo sąlygoms. Bet drauge jie turi nešioti savo krašto dailės žymių.

Kas skiria Lietuvos žemele nuo kitų, tai jos kaimas. Todėlei, kaimiečio lietuvių bazužėlė turi ir privalo turėti lietuviškosios architektūros žymių ir savotišką lietuvišką stilių. Nes reikia lietuvių gyvenamieji namai apsaugoti, bent gimtinės šalies išvaizda, nuo svetimų įtekmių.

Antra vertus, sąnariams tautos, turinčios nuog amžių savo dvasinį, kultūrinį gyvenimą, nėra reikalo vergiškai laikytis namų statyme svetimų stilių (pav. rusiško, zakopiansko ir k.). Savytumas tai kiekvieno žmogaus ir kiekvienos tautos žymė, iš kurios sprendžiama apie jų kultūrinę vertybę.

Savytos kultūros, dailės, taigi ir architektūros trukumas tautoje rodo josios kultūrinį menkumą bei nesubrendimą.

Taigi reikalas atstatydinti sugriautas Lietuvos sodžiaus trobas, pasigaunant lietuviškosios dailės reikalavimų, yra aiškus, bet kaip tai įvykdžius?

Kai-kas jau padaryta šitoje srityje. Taip, mūsų Dailės Draugija buvo pasižadėjusi pagaminti planų namams statyti, ir turbūt tas darbas yra jau jos baigiamas, o gal net ir užbaigtas. Netrukus laukiama išeisiant kun. Januševičiaus knygos „Lietuvių ukininkų triobėsiai“. Paliestas čionai klausimas yra šen-ten stropiai svarstomas.

Augščiau paminėtame Vilniaus Techniškosios Draugijos posedyje inž. Šopa skaitė referatą, kuriuo atsakė į šiuos klausimus: 1) kokia yra dabartinė kaimiečio gyvenamoji trioba Lietuvoje, kokia jos architektura, jos vidujė sąstata; 2) iš ko reikia statyti trobos; 3) kaip reikia statyti? Inž. Šopa pripažino lietuvių troboms formų įvairumą, savytą stilių ir daug dailės žymių. Zemaitijoje, jo išmanymu, užsiliko brangiausi lietuviškosios architektūros turtai.

Taigi kaikurių iš mūsų daug dirbama sodžiaus atstatydinimo reikalu.

Ir moksleivijos priedermė rupintis šiuo dalyku yra ne mažesnė, kaip kitos jai uždėtos priedermės. Ypač sodžiuje gyvenantieji moksleiviai gali daug čia padaryti.

Lietuvoje yra daug senų triobų, senų koplyčių, bažnyčių, kurių nėra da išpitrėjus tyrinėtojo akis, o tuo tarpu jose glūdi mūsų architektura, ir iš ten gali kilti trobėsių ir rakandų stilius. Moksleiviui gyvenančiam kaime, kuopuikiausia proga tokie „budininkai“ ištirti, nupiešti, nufotografuoti¹⁾.

Galop jei kas iš pažistamų ar giminių užsimanytu savo sunaikintus trobėsius atstatyti, tai tokiems reikia patarti, kad prieš statysiant gerai apgalvotu namu planą, kad apsilankytu pas tuos ukininkus, kurių namai gražesni, ir gerai juos apžiūrėję, išklausinētu jų savininkus, ar nėra tuose jų namuose kokių nepatogumų, kurių statant naujus namus reikētu vengti ir t. t.

Nes pastačius namus netikusius su visokiais nepatogumais savininkas bus priverstas visą amžių krimstis, kam jis tiek klaidų pridirbęs, kodėl prieš statysiant gerai nepasitaręs ir pri-tyrusių žmonių nepasiklausęs.

Moksleivija teprimena apie tai savo tėveliams ir giminėms. Jie už tai paskui bus jai dideliai dėkingi.

S.

¹⁾ Girdėjome p. T. Daugirdas turi keletą dailiai nupieštų vaizdelių, parodančių, kokie yra gražiausi ir grynai lietuviški kaimų trobesiai. Butu geistina jie per laikraščius viešai paskelbti.

Mokykimės giedoti ir dainuoti.

Iš įvairių Lietuvos kraštų ateina žinių apie šen ir ten jaunimo surengtuosius vakarėlius. Šių vakarėlių programos neperivairios; dažniausiai jos buna sudėtos iš dviejų dalių: vaidinimo ir dainavimo. Su vaidinimais esti visaip: vienur pavyksta geriau, kitur prasčiau. Tai pareina ir nuo veikalo parinkimo, ir nuo režiseriaus bei vaidintojų gabumo. Apie dainas gi išvisur pranešama vienu balsu—jos pavykę ir publikai patikę.

Tai parodo, kad mūsų žmonės labai mėgsta dainas. Dar labiau jos patinka nelietuviams, pirmą kartą jas girdžiantiems. Taigi svarbu, kad mūsų krašte atsirastu kas kart daugiau gerų išlavintų chorų. Nes jei mūsų dainos, kad ir vidutiniškai padainuotos, publikai patinka, tai jos dar labiau patiktu, jei būtų dainuojamos choro tinkamai išlavinto ir išlaikančio visur muzikos įstatymus.

Sudaryti choras nėra sunku. Dainininkų ir dainininkių tiek kaimuose tiek miestuose pas mus nebadas. Visas dalykas, kad tik atsirastu veiklesnių chorų organizatorių ir vedėjų. Chorų organizatoriais galėtų būti ir vyresni moksleiviai. Bet choro vedėju tegali būti tik žmogus gerai nusimanęs muzikoje. Miestelinose šitą pareigą turėtų prisiimti vietos vargoninkai. Prie mūsų bažnyčių daug kur jau iš seno esama bažnytinių chorų, kurių vedėjai yra vargoninkai.

Dideliai girtinas darbas Dievo garbei dailiai pagiedoti; bet tas pats choras, kurs šventadieniais gieda bažnyčioj, galėtų be vargo išmokti dainuoti ir lietuviškų tautiškų dainų. Tuo būdu iš bažnytinių chorų galėtų išeiti taipgi nevienas dainininkų choras.

Kadangi mūsų dainos nesunkios, o mūsų jaunimas paprastai gan greitai sugaudo dainų balsus bei melodijas, tai išmokius keletą vaikinų ir merginų dailiai dainuoti lietuviškas dainas, jau tuo pat būtų padėtas pamatas ir dainininkų chorams po kaimus. Nes vienas gerai išmokytas dainininkas gali išmokyti daug savo draugų ir pažįstamų.

Apie tai, kaip mokyti dainuoti—aš čia nekalbėsiu, tai ne mano, bet choro vėkėjo priedermė. Aš priminsiu tik, kame ir kada galima dainuoti. Pirmiausia dainavimo vieta—tai seklyčia, svečių kambarys. Visa bėda tik tame, kad tos seklyčios pas mus permažos ir didesnio choro sutalpinti negali. Vasaros metų šita kliūtis lengvai prašalinama—nes dainuoti galima ir

ne kambary—kieme, kluone, lauke, pievoj, girioj. Seniau budavo vasarą nei negali atsiklausyti: išėjęs laukan vakare iš visur tik girdi tolimą mūsų dainų aidą. Tai artimų kaimų jaunimas dainuoja. Be to seniau dainuodavo beveik visi kas tik gyvas—dainuodavo ir šieno pjovėjai ir grebėjos, ir naktigoniai, ir piemenis ir jaunos merginos linus verpdamos ir senos bobutės vaikus supdamos. Kur tik didesnis žmonių būrelis dirbti kokio darbo susirinkdavo, tuojau atsirasdavo vienas kitas „pramatorius“ ir užtraukdavo dainą.

Pirmame „Ateities“ n-jė esame išparodę, kad moksleiviams labai pritiktų padirbėti lauke drauge su namiškiais, ar tai šieną grėbiant, ar rugius kertant, ar kitokią ukės darbą atliekant. Tokiame atvejuje moksleiviams labai ir-gi pritiktų būti ir dainų „pramatoriais“. Jiems užtraukus „valioj dalgelė“ ar kitą—ką, mielu noru, pritartu ir kiti darbininkai. Ir darbas sparčiau eitu ir kunas dailia dainos melodija gaivinamas, ne taip pavargtu. Bet norint būti tokiais „pramatoriais“, reikia patiems išmokti dainuoti.

Kas lanko mokyklą, tam išmokti dainuoti nepersunku. Šiandien visose mokyklose giedojimas priskaityta prie mokymosi dalykų. Taigi ir reiktu tuo naudotis ir nelaikyti giedojimo menku daiktu.

Kas nelanko mokyklos, teglaudžias prie parapijinių bažnytinių chorų, teprašo vargonininkų, kad teiktusi šventadieniais po pamaldų pamokyti giedoti ir dainuoti.

Po kaimus butu neprošali sudarius, kad ir nedidelius jaunimo būrelius vien tam, kad susirinkę lavintusi giedojime ir dainavime.

Lietuviškų dainų esama daug: vienu melodijos apiprastės, kitos dailesnės, trečios dar dailesnės. Iš daugybės reiktu pasirinkti pačias dailiausias. Ypač chorų vedėjams tai reiktu gerai omenėn įsidėti. Dailumas visur svarbu, jis svarbu ir dainose. Metus dailiasias, imtis mokytis nedailių dainų, butu neprotingas darbas.

Labai džiaugsiuos, jei šie mano keli žodeliai paragins draugus ir drauges imtis uoliau mokytis dainuoti. Jaunimas tai lyg pavasario vėversiai bei lakštingalos—ko jie butu verti, jei nedainuotu. Tiesiog graudu darosi išgirdus, jog kaikur, kaip šit Žemaitijoje, visai dainų negirdėti. Atrodo, lyg visa šalis butu apmirus. Tai jaunimo kaltė, kad nesirupina išmokti dainuoti.

Dainų mėgėjas.

JAUNOS SIELOS.

Jaunos sielos, jūs lyg rožės,
Pumpuruotos, neprašydę;
Didį žiedą kraunat grožės,
Slepiat meilės kvapą didi.

Ziedo spalvos—iš augštybės,
Kur Tiesos Saulutė šviečia,
Meilės kvapas—iš skaistybės,
Kad purvai jas nepaliečia.

Ei ar bus gi akiai mielos
Jūsų žiedo spalvos jaunos?
Koksai kvapas, jaunos sielos,
Nun krutinėj jūsų kraunas?
Kokios širdis? Gal jau aušta
Ir lend kirminas iš po, lapo,
Ir iš pumpuro pragriaužto
Nebus žiedo gal nei kvapo...

A. J-as

RUDUO.

Jau piktosios šalnės atėjo,
Jos naikina vasaros meną,
Ir miškas banguoja nuo vėjo,
O lietus upeliais srovena..

Tas vėjas tarytum pašėlęs,
Tik užia, tik švilpia, tik staugia,
Gali pamanyti, kad vėlės
Kokį nors paklydėlį smaugia.
Ne vėlės miške tatau kaukia,
Šiaurys tarsį proto nustojo

Nuo medžių lapus jisai braukia
Ir ardo buveinę artojo.
Bet niekas, nič-niekas nenori
Tam vėjui lengvai pasiduoti
Ir genas krutinę atkore
Ir trobos ir medžiai lapuoti.
Daiktai tvirtesni ir iverkia
Inirtusio vėjo sauvaią,
Bet miškui nukęsti tai reikia,
Nuplėš jam šiaurys rubą žalią.
O lietūs vis lija begalo,
Supurvino, praskiedė žemę,
Ruduo, mat! Ir oras atšalo
Jisai augalams mirtį lemia.

16. IX. 14.

Matas Gojelis.

ŠVIESOS KELIAI¹⁾.

(Iš Em. Bougaud'o raštų)

(Pabaiga).

Moklins. Nejaugi visai nėra didžių sielų tarp tų, kurie yr nutolę nuo Jėzaus Kristaus, kurie nesilaiko krikščioniškų įsakymų?

Mokytojas. Ne tai norėjau pasakyti. Gink Dieve, kad taip neteisingai ižeisčiau tiek kiltų širdžių! Bet ar žinai, kuo jie tolinas nuo Jėzaus ir krikščionystės? Ar tuo, kas juose yra didžio? Ne. Ar tuo, ką turi savyj skaistaus, prakilnaus, gilaus? Ne, tukstantį kartų ne! Kuo gi tad? Tuo kas juose yra maža, angšta, paviršutiniška, sudrumsta. O taip tolindamiesi kenčia. Tai parodo, kad žmogaus siela didžiausiais privalumais, eina prie Dievo, prie Kristaus, prie tikybos, prie krikščionystės. Tolinasi nuo jų vientik savo mažumu.

¹⁾ Pradžią žiur. „Ateities“ 1 n-ry 18 pusl.

Mokinys. Kaip tai Mokytojau?

Mokytojas. Spręsk patsai, meiluti, apie tai. Atsimink, kas tau kartais atsitikdavo tose valandėlėse, kurių nevisados tegalima išvengti, kai tikyba pasirodydavo tavo sielai. Tai pasitaikydavo sielvarte, pajutus užsivylimą: draugas ižeidė, mylimasai asmuo mirė. Arba vienoje iš tų valandėlių, kada širdis jaučia tuštumą, liudnumą, pati nežinodama delko. Dangus švito ties tavimi; Dievas artinos prie tavęs. Tarei sau: „Kodel užmiršau Dievą? Gal grįžti pas Jį?“ Paskui papurtinai galvą sakydamas: „Vėliau..., pamatysime“. Tuomet ir panašiose valandėlėse jauteisi lyg atsiradęs tarp dviejų sau priešingų srovių: pirmoji traukė tave prie Dievo, prie krikščionystės, prie tikybos, antroji stumė tave tolyn nuo jų. Peržiūrėk dabar akyvai ir bešališkai tiedvi srovi. Pastebėsi, jog jiedvi ne iš tos pačios versmės išteka ir ne per tuos pačius sielos sluogsnius bėga. Viena paviršiuje plaukia, toje klegėjimo srityje, kur siaudžia liglaikiniai klausimai, antra ramiai sau teka toje tylioje sielos dalyje, kur atsiliepia vientik amžinumo problemos. Katra gi iš šių dviejų srovių, paviršutinė, ar gilesnioji veda prie tikėjimo, o katra stumia į netikėjimą?

Mokinys. Nebaigk, Mokytojau. Pasigailėk manęs. Srovė, stumianti mano sielą nuo Dievo, yra paviršutinė, nerami, suteršta; srovė kelianti mane prie Jo yra gili, rami ir gryna. Nebenoriu priešintis jai, tečiau dar padėk man. Noriu tikrosios tikybos įieškoti, pašvęsti jai savo protą, širdį, sąžinę, visą savo sielą ir josios didžiuosius privalumus. Bet valdyk mane, nes gerai nežinau, kaip turiu elgtis. Kaip supranti, pavyzdžiui, didžius proto privalumus? Nes manau reikia pradėti nuo proto.

Mokytojas. Protas, kaip žemiau pamatysi, turi žemų ir augštų, privalumų ir tikėjimo atsieikimas pareina nuo to, kokiais privalumais gilinamasi į Dievą, į mokslą, į tikybą. Štai, pavyzdžiui du žmogų, abu labai išmintingu: vienas, Kristui pasirodžius, sako jokių tiesos žymių Jame neregis; tuo laiku kitas, vos tik prie Jo prisiartino, tuojaus pajuto, kaip visos jo abejonės it rukas išsisklaistė; apsvarstyk abiejų protinį procesą. Vienas apsistojo prie menkų keblumų, prie tekstų skirtumo, prie skaitmenų prieštaravimo, prie neva metafiziškai negalimų daiktų, žodžiu, išigilina nesučiuopiamose smulkmenose; antras pasikelia augščiau, klauso savosios sielos balso, apsvarsto širdies nuojautas ir žymias gyvenimo pasekmes. Jei, pavyzdžiui, kalbama apie tai, ar Kristus buvo Dievas? pirmasis kritikuoja tekstą, variantą, hebraišką prasmę žodžio: Dievo Sunus; sukelia genealogiškų keblumų; antrasis pasikėlęs

augščiau tų menkaverčių smulkmenų, neleisdamas savo tikėjimui buti prigulmingam, nuo perrašynėtojų klaidų, arba chronologijos nesupratimo, stoja prieš žydų tautą ir stebinančią jos istoriją prieš Šventraštį ir jo pranašų bylą, prisiveizi nepalyginamajai Kristaus fizionomijai, pažvelgia į bažnyčią, į jos stebuklingą pastovumą, apmąsto Dievą, kurs nebut leides pasaulį atversti, atnaujinti bei pašvęsti melu, ir sušunka: „Ištikrųjų šis yra Dievo Sunus“. Jei kalbama apie Įsikunijimą, Atpirkimą, pirmasis apsistoja prie menkiausių priekabių, kurių jam pakiša kasdieninė ir paviršutinė į dalykus pažvalga, painiojas norėdamas butinai surasti kokiuo tai budu atsitiko; antrasis pasikelia augščiau pasiekdamas, net lig šviesiausių tų paslapčių priežasčių ir taria sau: „Kas čia nuostabaus, kad Dievas taip nusižemino dėl savo vaikų, jog mirė jų išganymui, argi kiekviena motina to nepadarytu?“ Tai reiškia, jog vienas stengiasi pažinti Kristų tik savo žemomis, paviršutinėmis jėgomis; kitas tą patį dalyką tyrinėja augštaisiais ir giliaisiais proto privalumais. Kitaip sakant vienas išipainiojęs į merkus nevykusios logikos, egzegezės ir kitus mokslo klausimus, užuot naudos gavus, nuliudęs eina šalin, didesnėna tamsybėna grimsdamas; kitas išaugščiau į dalyką žiurėdamas, tuojaus pajunta, kad abejojimo priežastis tik paviršutinę žmogaus pusę tesiekia, priežastis gi kreipiančios prie tikėjimo judina ir įtikina vidujį žmogų, ir jis labai pradžiugintas to tyrinėjimo pasekmėmis, semia iš jo gyvenimo šviesą ir mirties giedrą. Gal nori kito pavyzdžio?

Mokinys. Taip, nes tos pastabos man labai įdomios.

Mokytojas. Beabejo pastebėjai jog žmogaus protas turi dvi atskiri dali: dalį, trokštančią regėti ir kitą, norinčią tikėti. Mes norime regėti aiškiai, visiškai, regėti be jokio temdinančio debesio: tai viena dalis. Kitą kart priešingai, kas paslėpta, slaptinga mus patraukia ir džiugina. Štai delko tikyba žmogaus sielai sutverta turi apakinančių spindulių ir paslaptinių gelmių. Matome ir tikime. Regime ir duodamės Dievui vesti. Tai yra pilna laimė pilnoje tiesoje. Jei vien tik regėti norėsimė, jei tiktai tepripažinsime, ką rankomis paliečiame, jei už to, ką regime, nesugebėsime nieko atjausti nei prijausti, jei net tų paslėptų gelmių, kuriose daugiau dar spėjama, kaip regima, buvimą užginčysime, tai nieko neatsieksime. Bet ką aš sakau? nevien tikyboje nieko neatsieksime, bet lygiai ir filosofijoje, estetikoje, draugiškume, tiesoje, gerume, grožėje, žmonių moksle lygiai kaip ir Dievo moksle. Užtai kad mes norėjome regėti, arba teisingiau, vientik regėti, prarasime ne tik didžią šviesą, bet ir visą tikėjimo laimę.

Neperseniai skaičiau kur tai apysaką apie vieną aklą, kurį mylinti sesuo rupestingai prižiūrėdavo. Jis buvo beveik laimingas savo aklybe. Jis pasakojo kad šiame pasaulyje, kuriame nėra visiškos laimės, geriausiai buti aklam ir mylimam visados prie savęs turėti brangų asmenį, kurs tavęs neapleidžia, delto kad be jo negalėtum apseiti, nuolat jausti jo prisirišimą ir tarsi sau: „Kadangi jis man pašvenčia visą savo laiką, todėl visai turiu jo širdį“, laikyti vienos sielos ištikimybę — visu pasauliu, tuo labiau buti mylimam, juo silpnesnis esi tamsumoje ir tamsumu tapti žvaigžde, apie kurią tasai angelas vaikštinėja, — argi gali but didesnis džiausmas? Tiktai krikščionystė turi tokią augštą laimę. Jos Danguje yra milžiniška šviesa. Užgesus dienos šviesai, neužslenka naktis, bet prasižėda kita laimė. Krikščionis užmerkia akis ir atsiduoda Dievui. Siela jiesko Jo tamsumoje ir suranda, tartum akis butu neužmerktos. Neregi Jo, bet jaučia. Ją palaiko neregima ranka. Tai Jo ranka. Širdis taksi prie Jo širdies, — tai Dievo širdis. Kam Jisai regėti, kad prisiliečiama prie Jo? Ar tai ne didžiausia iaimė? Juk neatiduotumei tų šešėlių už visą šviesą.

Regiu, žinau, jaučiu!

Nėra ten aklumo, kame tikruma. Tikruma gi yra ten, kame yra meilė. Tai rojaus šalis.

Mokinys. Vadinas, geriau neregėti. Užmerkiu akis, tikiu.

Mokytojas. Ne, reikia regėti ir tikėti. Reikia tyrinėti ir vilties turėti. Kartais reikia atmerkti akis, kad gerai regėtum, o kartais reikia jas užmerkti, kad geriau matytum. Vieni žodžiu, kadangi tikyba kartu yra visa šviesa ir kartu slapstis, reikia apimti ją visu protu, visais jo augštaisiais ir prakilniaisiais privalumais.

Mokinys. Niekados neužmiršiu to, ka man esi pasakęs; dabar regiu, delko tiek žmonių neatsiekia tikybos. Jie tam tikslui naudojasi ne augštais, tik žemaisiais savo proto privalumais, gudraujančiais, paviršutiniais ir menkos vertės. Bet man priminei, kad tiesos reikia jieskoti visa savo siela, o paskui širdimi lygiai kaip ir protu. Taigi norėčiau žinoti, ar širdis taipgi turi augštų ir žemų privalumų? ir kokiuo budu privalome jieskoti tiesos augštaisiais privalumais?

Mokytojas. Širdis panaši į protą, ji turi dvi aši: viena angšta, jieskanti savęs, egoistiška, nežinanti tikros meilės. Veltui norėti, kad žmogus tokia širdim suprastu ką nors apie Dievą, Kristų, Išikunijimą, Atpirkimą? Užsidares žemiškuose jausmuose, nesuprasdamas meilės kitaip, tik vien kaipo džiaugsma bei pramogą, jis greit lieka apviltas, nes tokia meilė veikia gimdo pasibiaurėjimą; toks tai žmogus užgirdęs apie Die-

vo meilę nusišypso; netiki į ją, nes ir kaip gi begalėtu į ją tikėti, kadangi į jokią žemišką meilę jau nebetiki. Toksai išgirdęs kalbant apie Dievo meilę, neretai dargi šaukia: „Norite panaikinti šeimyną, užgniaužti žmonėse jautrumą ir naminę laimę“. Toji Dievo meilė, kuri augštomis širdims teikia neapsakomą laimę, jam atrodo kenksminga, pasmerkta. Kodel? Gi todėl, kad jis žiuri į meilę žemaisiais širdies privalumais, todėl kad nesiekia giliau paviršiaus. O kad pasikeltu prie begalinės meilės supratimo, visokios meilės šaltinio, tuomet pamatytu, kaip tarpininkaujant įkvėpimui, arba tikriau pasakius prityrimui, tikėjimo grožybei, vilties saldybei, meilės šventumui ir santikiams, kurių jam Dievas yra leidęs turėti su mylimaisiais ant žemės, be vargo pasikeltu ir prie supratimo savo santykių su Dievu, tai yra, prie visos tikybos. Nes kas gi yra proto šviesa šioje šviesoje? Ką reiškia Dievą matyti jaučiant jį širdimi? Galime abejoti, kai Jis mums rodosi, bet negalime, kai mes Jį jaučiam. Dievas, meiluti, iš žmogaus širdies yra padaręs Evangeliją. Užrašė joje visas paslaptis.

Patįs mes pildome tas visas paslaptis santikiuose su mūsų vaikais, kad nešiodami jas patįs savyje lengviau įtikėtumėm į jas Dievuje. Tečiau tam visam reikia, kad tariamąją meilę, kuri jiesko vien savęs ir gyvena pasitenkinimu ir asmeniška laime, užvaduotumėm tikra meile, kuri iš savęs daro auką, kitaip sakant, mažoji meilė reikia pakeisti didžiąja.

Mokinys. Tai vadinasi, nei nereikia nustoti mylėjus, Dievo pažimimui atsiekti?

Mokytojas. Anaipol. Juo labiau mylėsi, by tik su skaištybe, išsižadėjimu, pasišventimu, tuo labiau tavo širdis jus Dievą. Nes Dievas yra meilė. Jis net savo priešais laiko tuos, kurie nemyli, arba blogai myli.

Mokinys. Tai yra egoistai.

Mokytojas. Taigi. Visos augštosios širdys yra su Juo, lygiai kaip visi augšti protai. O taipgi visos augštos sąžinės. Nes nėra reikalo manau, tau sakyti, kad yra didi ir maža sąžinė, arba jei geriau tinka, turinti augštų ir žemų privalumų, ir tie visi, kurie artinasi prie Dievo augštaisiais savo sąžinės privalumais, randa be užsivylimo šviesos ir ramumo.

Mokinys. Pradedu suprasti, Mokytojau, ką nori pasakyti. Tečiau baigk apie ką esi pradėjęs ir nurodyk man ženklų, iš kurių butu galima pažinti žemąją sąžinę ir ji nuo augštosios atskirti.

Mokytojas. Atmeni pasakojimą apie jaunikaitį, kurį Viešpats Jezus sutiko. Pažvelgė Viešpats su meile į jį, o kai jaunikaitis Jo paklausė: „Gerasis Mokytojau! ką turiu daryti, kad

laimėčiau amžinąjį gyvenimą?“ Kristus atsakė: Jei nori įneiti į gyvenimą, laikyk įsakymus, juose išreikšta Viešpaties valia“. Paklausus jaunikaičiui: kuriuos įsakymus? Jėzus tarė Neužmušk, nesvetmoteriauk, nevogk, nesakyk neteisiai, gerbk savo tėvą ir motiną ir mylėk savo artimą kaip patsai save.“ Jei šis jaunikaitis butu turėjęs tai, ką aš vadinu augštąja sąžine, jei butu turėjęs rimtą ir gilią sąžinę, kuri kiaurai permato žodžių prasmę, butu pajutęs, jog labai neįsakmiai pildęs tuos įsakymus; kad pračiuoždavo tik jų paviršium, mindžiodamas jų dvasią bei prasmę, o supratęs, butu atsiklaupęs prie Kristaus meldamas malonės nuodėmėms apgailėti. Vietoj to, apakintas žemosios sąžinės, sąžinės lengvos ir lengvai pasitenkinančios, giliai nesiekiančios, prisilaikančios įstatymo raidės, sako „Visa tai laikiau nuo savo jaunystės; kodar man truksta“? Ir eina šalin pasitenkinęs, bet nuliudusį palieka Viešpatį. Tai paveikslas daugelio žmonių, kuriuos pačios jų dorybės, sakyčiau, tolima nuo Kristaus, žmonių dorų santikiuose su artimais, teisingų visuomenės reikaluose, mandagių pasielgimuose, jautrių santikiuose su šeimyna, kurie tečiau nesupranta nei Dieviškų įstatymų, nei savo nuodėmių baurumo, nei to, kaip labai jie reikalingi Išganytojo. Kaip tokie žmonės galētu atsiekti Kristų? Jie perdaug savimi patenkinti. Netrokšta šventumo, kokių Kristus atneša. Nereikalauja Jo malonės. Regi Dievišką grožybę Kristuje, bet neįstengia suprasti Jame Dieviško Kentėtojo. Kas jiems trukdo, — tai patenkintoji paviršutinė sąžinė, kurią aš vadinu mažąja sąžine. Duokite man žmogų, kurs jaučia nuodėmės sunkumą, baurisi piktu, — trokšta geresnio gyvenimo ir pasiryžęs yra pasiaukoti, by tik suradus ramumą, malonę, atleidimą, dorą, — o esu tikras, kad jis prisiartinęs syki prie Kristaus, atsiduos Jam tuojaus ir visiškai. Matai, meiluti, šiandiena žmonės žudosi delto, kad moka tik šiuos žodžius: „Ačiu sakau Tau, Dieve, kad aš nesmi kaip kiti žmonės: plėšikas, neteiskus, svetmoteris. Pasnikauju du kartu savaitėje, duodu dešimtinę iš viso ką turiu“... Jie temoka pasakyti: esu doras žmogus, bet nemoka prabilti: „Dieve, pasigailėk manęs nusidėjelio!“

Mokinys. Vadinas, eina prie Dievo su žema, paviršutine, lengvai patenkinama, melaginga sąžine. Nemoka pasikelti prie Dievo taja švelnia, gilia sąžine, kuri visados dreba, ar užtektinai yra skaisti, kad Dievą atrastu. O Dieve, kursai žinai mano liudnumą, mano karštą tiesos troškimą, mano skaudžias ir tuščias pastangas, suteikk man augštą sąžinę, augštą širdį ir augštą protą! arba, kadangi tai visa yra manyje, duok, kad į Tave atkreipčiau visus augštuosius savo sielos privalu-

mus! Deja, kaip man šiandiena gėda, jog buvau įsivaizdinęs save perdidžiu, kad galėčiau tikėti. Matyt permažas buvau. Taip, visa buvo maža, kas mane tolino nuo Dievo, nuo Kristaus, nuo tikybos, o tuščias įsivaizdinimas apie mano didybę buvo užviską mažiausis. Priimk, o Dieve, šį išpažinimą, kai po pirmąjį sugrįžimo ženklą; priimk ir kitus, kurie dar labiau mane žemina. Juk buvau sau įsivaizdinęs, kad norėdamas atsiduoti Tau, kurs esi pati didybė ir visokios didybės šaltinis, turėsiu pakirpti sparnus savo minčių liuosybei, jausmų jautrumui, budo tvirtumui, bei prakilniems savo sielos troškimams! Garbė, Tau, Viešpatie! Jaučiu krintančią man nuo akių plėvę. Vien tai, kas žema, yra prieš Tave; visa gi, kas yra manyje augšta, laikosi Tavęs. Pavedu Tau tuos augštuosius savo sielos privalumus. Nes per juos, o Dieve, grįžtu prie šviesos, kurioje noriu ilsėtis, gyventi ir mirti.

Mokytojas. Tepalaimina Dievas šį tavo sielos pagavimą ir nepaliaujamai tešelpia tave tavo tolesnėje kelionėje. Pamatei, kad žmogus reikalingas tikybos. Reikalingas jos žmogus, reikalingas ir Dievas. Negalima suprasti nei vieno, nei kito be jungiančio juos ryšio.

Pasistatykime dabar klausimą: koki yra toji tikyba? Šiam tikslui, sutrumpinkime sau kelią ir iškart pradėkime nuo svarbiausio uždavinio: stokime Jėzaus Kristaus akivaizdoje. Ar Kristus yra Dievas? Nes jei Juo yra, tai nieko mums nebelieka, vien klauptis prieš Jį ir melstis.

Mokinys. Taip, Mokytojau, ar Kristus yra Dievas? tai svarbiausias klausimas. Prisipažįstu, jog jis manyje kelia abejonių. Padėk jas išsklaidyti. Niekados nebuvo klausimo svarbesnio už jį.

Mokytojas. Taip, ištiesų niekados nebuvo svarbesnio, nei reikalingesnio, nei baisesnio, nei labiau sujaudinančio, nei įvairiausiais vaizdais bei harmonijomis gausesnio, nei tinkamesnio tyrinėti augstosioms sieloms. Bet, ačiu Dievui, niekados ir lengvesnio nebuvo. Rengk savo protą ir širdį. Regėjome pirmuosius aušrinės spindulius; dabar pamatysime saulę tekant.

Sulietuvino *Juozas Janis*.

Duona.

(Iš Jørgensen'o raštų).

Sykį vienas žmogus sulaikė mane gatvėje žmonių buryje ir pasakė man šitokią prilyginimą:

„Einu vieną gražią rudens dieną miškan riešutautų. Dangus mėlynas, saulutė blizga, geltoni lapai drėgni nuo naktinės rasos.

Pamiškyje sėdi senutė su krepšeliu riešutų, gražių didelių, prinokusių riešutų—ir siulo man. Aš gi švelniai sakau: ačiu, neimsiu, nes noriu pats pasidžiaugti riešutavimu.

Tuomet staiga senutė pašokus nuo žemės šaukia miško sargą, kurs iš kažkur atsiradęs ima man aiškinti, aš butinai turįs iš senelės pirktis riešutų, jei nenoriu patekti kalėjiman. Nes senelė esanti karaliaus pastatytoji riešutų pardavėja, ji turinti tam tikrą augščiausį monopolį riešutus rinkti ir parduoti ir tik pas ją tegalima tų medžio vaisių beįgyti“.

— Ką Tamsta manai apie šią—pasaką, paklausė mane šis žmogus ir pažvelgė į mane iš augšto didžiudamos laimėjimu.

— Aš manau tą pat, ką ir sveikas, atsakiau jam, butent, kad toki tvarka labai neteisinga.

— O ar nematai Tamsta, sušuko jis balsiau, kad tuo pamerki kiekvieną pastangą jieskoti tiesos užuot laikytis gatavos visų priimtinos dogmatų sistėmos. Mes norime gauti leidimą patįs riešutus raškyti, mes nenorime iš senės niuronėlės-Bažnyčios krepšelio juos imti.

Tai taręs prilyginimų skelbėjas norėjo pasitraukti, bet aš jį tvirtai sulaikiau ir tariau jam:

— Sveikas, blogą esi pasirinkęs pavyzdį tiesai išaiškinti. Riešutai visai nėra toks gyvenimui reikalingas dalykas, kaip tiesa. Todėl palyginkim ją velyk su duona.

Riešutų Tamsta esi ne kasdien reikalingas, bet duona valgai kasdiena. Be riešutų gali visai apsieiti, be duonos niekaip. Be duonos negali gyventi, taip pat, kaip ir be šviesos, be oro ar vandens, t. y. be tų gyvenimo gerybių, kurios mums yra taip paprastos, kad mes jų nei neatsimenam, jau nesakant, kad už jas nedėkojam. O tečiau tie daiktai šviesa, oras, van-

duo—tai tikros dovanos. Jos mums teikiamos kasdien; jų mes nuolat reikalingi, jų mes patįs neužsidirbam. Jos buvo čia, kol mūsų nebuvo; jos bus ir mums mirus. Ir jos kruvon suimtos sudaro tai, ką aš vadinu kasdiene žmogaus duona, niekuo neužmainomuoju mūsų gyvybės pagrindu.

Tamsta galėjai teisingai prašyti, kad leistu pačiam riešutus rašyti. Bet duonos iš rugių ar kviečių sveikas gauni kasdien iš rankų tų, kurie rugius pjovė, grūdus malė ir duoną kepė. Saulės šviesa, net pati gyvybė Tamstai yra suteikta dovanai ir sveikas ramiai naudojiesi visais tais daiktais, kad ir nėsi dėl jų padirbėjęs, nei dalyvavęs jų kasdieniame atsiradime bei gaminime.

Delko gi nemandagiai kreipiesi nuo tiesos, kuri lygiai kaip saulė ir oras Tamstai nun yra teikiama. Sakaisi bevelijas pats ją susijieškoti; bet ar tai ne tą patį reiškia, ką pasakius, kad sveikam klaidų įvairumas yra meilesnis, kaip tikra tiesa, kad Tamstai mieliau yra klaidžiuose žmonių nuomonių tankumynuose riešutauti, kaip gyvybės duoną imti iš gyvenimo Viešpaties....

Meiluti, labai mums butu bloga, jei kiekvieną rytą turėtumėm kurti sau naują saulę ir tverti naują orą dienos reikalams. Mūsų laimei to nereikia: saulutė kasdien lieka ta pati, tas pats oras, ta pati ir tiesa.

Aš prašyčiau tik viena: buki sveikas, nuosakus. Pats kasmet riešutauk, bet pats sau ir duoną kepk! Ir da toliau pažengk...

Kiekvieną rytą gimsta nauja diena, kurios šviesos Tamsta nėsi sutvėręs. Ką-gi sveikas veiksi su tuo saulės pasirodymu, gal abejosi jos šviesą esant netikrą?! Jei taip, tai leisk kitiems džiaugtis ir darbuotis kol saulė šviečia; pats gi slėpkis nuo jos. Mesk šalin tą iš augšto einančią Dievo dovaną, tą dangišką šviesą, kuri yra kitų gyvų sutvėrimų kasdienė duona. Pasilikęs namie, užsiskleisk langines, kol saulė danguje žiba ir darbuokis prie šviesos, kurią pats sau pasigamins. Kai Tamsta tai busi padaręs, tuomet galėsime vėl prilygini-
mais ginčytis....

Taip kalbėjau aš žmonių buryje žmogui, kurs mane buvo sulaikęs. Jis gi pažiūrėjęs šnairiai į mane, nuėjo savo keliu, burbtelėjęs tik, kad aš idealius klausimus statęs per daug siauraprotiškai.

Vertė K. D.

AR YRA DIEVAS?

Tai visusvarbiausias klausimas. Iš to, kaip jį atsakoma, plaukia nesuskaitoma eilė visokių pasekmių netik atskiros žmogaus gyvenime, bet ir visuomenės sutvarkyme. Mes tikime, kad yra Dievas ir žinome, kaip atrodo krikščioniškos tautos ir valstijos, tą pat pamatinę tikėjimo tiesą pripažįstančios. Bet valandėlei prileiskime vien teorėtiškai, kad Dievo nėra ir pažiūrėkim, kas iš to išeitu.

— „Nėra Dievo, vadinasi, aš esu visuaugčiausias Viešpats ir mano upas yra visuaugčiausias įstatas“, tartu sau tuomet autokratas despota.

— „Nėra Dievo — tatau jiega yra vienatinė teisė“, paskelbtu pasaulio valdovai.

— „Nėra Dievo — tatau nėra nei jokio autorito“ Tokia būtų pavaldinių išvada.

— „Nėra Dievo — tatau nėra nei įstatymų nei teisybės“, toje prasmėje išaiškintu dalyką teisėjai

— „Nėra Dievo — tatau tegyvuoja liusoji meilė“. Taip sušuktu nudžiugęs paleistuvys.

— „Nėra Dievo — tatau nėra nei šeimynos šventumo“, taip bandytu teisinti save vyras svetmoteris.

— „Jei nėra Dievo, tai nėra nuosavybės; ji yra lygi su vagyste“, tokią išvadą padarytu sau vagis.

— „Nėra Dievo — tatau daryk visa ką tinkamas, tik teisman nepakliuk“, taip save ragintu apgavikas.

— „Nėra Dievo, tatau nėra nei gyvybės Viešpačio, gali ją atimti iš ko nori“, taip samprotautu žmogžudys.

— „Nėra Dievo — bravo, taip ir aš šaukiu: „Ni Dieu ni maître“, „nei Dievo nei karaliaus“, pritartu tam anarchistas.

— „Nėra Dievo — tatau beliekia tik badu dvėsti ar sau galą pasidaryti“ -- sušuktu nusiminę varguoliai beturčiai.

Taigi tautos ir valstijos netur didesnio neprieteliaus ir baisesnio savo pamatų griovėjo, kaip ateizmas su savo mokslu „nėra Dievo“

Jau vieno nurodymo, kokios plaukia iš to mokslo pasekmės, užtenka, kad supratus, jog žemė be Dievo virstu pragaru, o žmonės taptu vieni kitiems velniais.

Taigi pasakymas „nėra Dievo“ yra nun ne vien blevizga, bet ir didžiausias absurdas. Tai savaimi aišku iš to pasakymo pasekmių.

X. X.

Iš mano atsiminimų.

Po liudnų žiemos dienų, po didžiū skaudžių šalčių, po ilgų nuobodžių senobinių mano ratelio pasakų, atplaukė, atliučiavo gražiausios blizgančios laukiamo pavasarėlio vilnys, užliejo greitai laiką visą Lietuvą. Sugrižo visos grožybės, parlėkė mums gerai žinomi paukšteliai giesmininkai ir čiulbėdami kviečia, šaukia visus Lietuvos bernelius kietų Lietuvos dirvonų arti. Tik nesugrižo berneliai, nėra kas klauso paukštelių, nėra kas aria, akėja ir naikina Lietuvos dirvose priaugusias piktžoles.

Vėjelis kitaip prakalbina apmirusius laukus. Saulutė stengiasi kiek galėdama suraminti nuliudusius; šviečia savo šiltais spindulėliais, išvysto iš mažų pumpurėlių medeliams ir žolynams žaliuosius lapelius bei kvėpinčius spalvuotus žiedelius. Bežiurint visa gamta persimaino, atgimsta, pasipuošia pavasario grožybėmis, kurios gydo, laisto išdžiuvusias seselių akis, versdamos užmiršti visas nelaimes, visus liudnumus ir drauge tas karo baisenybes....

Vieną išgražiausių gegužės rytelių pasijutau įviliota žalian rutų darželin. Saulutė ištiesus ilgą, ilgą savo auksinį spindulį, pro sukrypusios mūsų bakužės sąsparą, bučiavo glostė mano veidus tarsi žadindama prie kokios tai dar neaiškiai man tesuprantamos laimės.

Veversys augštai iškilęs, tarsi nudžiugęs, kad gali pakelti nuo krauju aplaistytos žemės, traukė savo rytmetinę dainelę; jam pritarė pasislėpus žaliuojančiuose krumuose lakštutė. O dideliame mūsų alksnyne nesuskaitomos daugybės paukštelių, visi pildydami savo pereigas, traukė kiekvienas savišką jautrią giesmelę. Įvairių-įvairiausi skardūs, švelnūs balseliai, susilieja vienon puikion melodijon, sukosi ir lėkė mil-

žiniškais sukuriais nuteriotais Lietuvos laukais, kiekvienas jų posmas atsimušdavo mano ausyse, primindamas broliuko išleistuves. . . .

Pažvelgiau į baltuojantį sodą, kuris nuo pat mano kudi-kystės glaudė, auklėjo mane po savo žaliais lapeliais, kur žaidžiau per dienų dienas su savo broliuku. Ir pamačiau stebuklingą nepaprastai gražų paveikslą: rasos karolėliai blizgėjo saulės spinduliuose, tarsi deimanto ar aukso sagučių kruvos; jų spalvos mainės, virpėjo ir akis gadino, bet širdij didelį džiaugsmą sukėlė. O vėl lyg tyčia ramiai, ramiai išdykaudamas vėjelis, pagavęs skaniausią kvapą, kilantį nuo kvepinčių žiedelių, pustelėjo į mane sukeldamas mano vaidentuvėje daugybę malonių atsiminimų.

Pradėjau laisvai svajoti. . . Pasijutau svajonių valtyse ant ramybės ežerėlio tarp gražių bangelių žaidžiančių ir žavėjančių mano jauną sielą. . . Plaukė įvairios mintys ir stumė viena kitą. Galų gale suaimanavo giliai širdis ir tyliai, tyliai prabilo: „Oi kad galėčiau virsti šitais margais žolynėliais, be abejonės persikelčiau į kiekvienos lietuvės - mergelės darželį; ten augčiau atželčiau, paskui, pražydėjus gražiausiu žiedu, užžavėčiau sielas, linksminčiau kelčiau prie idealo jaunas širdeles; didinčiau, auginčiau jose doros bei apsišvietimo atžalas, sujudinčiau, sukelčiau tėvynės ir darželio meilę. Parodyčiau brangumą trumpos mūsų jaunystės.“

Pabudinčiau iš kieto miego ir sapnų svajonių tuštybių, kur mūsų lietuvaitės vienos snusta ir žusta nuo seniai varžomų įvairių aplinkybių, kitos vaikydamos svetimas madas. Oi, skaudu, liudna, kad mes pačios tokių didelių žaizdų darome tėvyškėlei. . . .

Arba vėl kad galėčiau pavirsti paukštyte - čiulbuonėle skubinčiau skristi toli, toli į svetimas šalis, kame daug mūsų brolių ir seselių nuo senai aikvoja savo jaunystės jiegas ir grožybę svetimiems dievams. Nuskrįdus prakalbėčiau, užgiedočiau gaudžia lietuvišką dainelę. Pasiekčiau savo balsu užšalusias širdis, sujudinčiau visus atšalėlius ir užmiršusiems tėvynę parodyčiau, gražų nors painų taką grišti savojon šalėlėn. Gal paukščio balsas užgautu jų nejautrią sąžinę. Gal pradėtu sugrižę surasti ir atkasti senai jau užgruvusią Lietuvos laimę.

Gegutė.

KALBOS DALYKAI.

1. Neatbutinai ar butinai?

Ir šiaipjau šnekoje ir sakykloje ir net kaikur raštuose neretai tenka girdėti vartojant žodį *neatbutinai*, pav. jis *neatbutinai* turi šiandien keliauti; išpažintis prieš velykas reikia *neatbutinai* atlikti ir tt... Vadinas tas žodis ima prasmėje lot. *necessario*, lenk. *koniecznie*, *niezbędnie*. Bet tokie pasakymai yra priešingi lietuvių kalbos dvasiai.

Tiesa, lietuvių kalboje yra žodis *atbuti* ir *atbutinai*, bet juodu turi visai kitokią prasmę; pav., ji *atbutinai* eina į svočias¹⁾, tai reiškia, ji eina ne iš noro, bet tik, kad *atbuti* svočiavimo priedermę, neligynant lyg kokią baudžiamą; ubagas *atbutinai* meldžias, t. y. dėl žmonių akių ir t. t.

Norint pažymėti, kad šis ar kitas darbas negalima ap-
leisti, kad jis tur buti padarytas, reikia sakyti *butinai*; pav. jis *butinai* turi šiandien keliauti; išpažintis prieš velykas *butinai* reik atlikti.

Taigi kaip matom skirtumas tarp žodžių *atbutinai* ir *butinai* labai didelis, o dar didesnis tarp *neatbutinai* ir *butinai*. Taigi jų maišyti nepridera.

2. Užganėdinti ar patenkinti?

Lietuvių kalboj yra žodis *ganėti*, pav., ar *ganės* tau duonos; tai yra, ar bus *gana* tau duonos. Kadangi lietuviškam *gana* atsako lenkiškas *dość*, tai ilgainiui lenkišką *za dość czynić* imta versti žodžiu *užgana-padaryti*, kuris pas-
kui pakeista kitu trumpesniu *užganėdinti*.

Daug kas jį ir po šiai dienai tebevartoja. Bet kad jis butu grynai lietuviškas, negalima pasakyti. Lietuvių kalboj yra geresnių žodžių tai prasmei išreikšti. Taip pav., lietuviai turi žodį *tenkinuosi* prasmėje lot. *acquiesco*, *mihi*

¹⁾ Ziur. Juškos Žodynas 113—114 psl.

satis est, man užtenka. Iš čia padaryta žodis patenkinti, kurs nun ir yra daugiausia vartojamas. Be to yra ir kitas grynai lietuviškas žodis pakakinti nuo pakanka, pakako. Jei jis retai tevartojama mūsų literatiškoje kalboje, tai nebent delto, kad jo skambėjimas kai kam nepatinka.

Siaip ar taip, turint du neabejotinai lietuvišku žodžiu patenkinti ir pakakinti, galima visai apsieiti be abejotinai lietuviško užganėdinti.

3. Šišon ar šičion?

Kaip iš žodžio tas turim čion (iš tjon), taip iš šitas tegali būti tik šičion (iš šitjon) Tiesa Lietuvių kalboj dėl buvimo yra žodis šišas. Jį randam Vysk. Baranausko eilėse prasmėje įkvėpimo („Mane šišas pagavo“). Matyti tas žodis seniau buvo vartojamas lietuvių Anykštiečių. Ar jį dabar ten bežino kas, mums neteko sužinoti. Bet kad žodžio šišon nei Kauniškiai, nei Seiniškiai, nei Vilniškiai lietuviai nevartoja, tai yra faktas. Taigi mes nei nesuprantam, delko buvusio „Jaunimo“ redakcija, tą beveik visoje Lietuvoje nežinomą žodį mūsų literatiškon kalbon stengės įbrukti.

4. Ar vis vien čia ir čion?

Kaip vokiečių kalboj atskiriama hier ir hin, taip ir lietuvių kalboje čia ir čion, turi toli ne tą pačią prasmę. Čia reiškia vietą, čion—krypsnį. Pav.: Čia buvo knyga. Kame ji dingo? Vyrai eikite čion. Pasakius atvirščiai: čion buvo knyga; vyrai, eikite čia, bus negrynai lietuviškai.

Tą pat reikia pasakyti ir apie žodžius te (tarmiškai ti) ir ten. Te—reiškia vietą, ten—krypsnį.

Pav.: Eik pas kaimyną, te rasi jaunimo. Eik ten, kur šieną pjauna ir t. t.

Delko skirtumas tarp žodžių čia ir čion, te ir ten kaipur ima nykti, lengva išaiškinti. Priežastis to nykimo yra dalelė—nai, kuri dažnai esti prie žodžių prikerginama. Ačiu tam prikergimui.

te	virsta	į	tenai
ten	„	„	tennai
čia	„	„	čianai
čion	„	„	čionnai.

Bet žodžiai tenai ir tennai, čianai ir čionnai skamba beveik vienodai, todėl jų ir nebeatskiriama.

Be to tokie žodžiai, kaip tenai, čianai ir t. t. dažnai galunę—ai praranda (pav. viet. ašenai, dažnai sako ašen, tujenai, tujen ir t. t.), todėl ir žodžiai tenai, tennai, čianai, čionnai virsta kalboje į ten, tenn, čian, čionn, kurie žmonių ištarme visai jau nebeatskiriama.

Kadangi šitas atskirų žodžių painiojimas eina iš neatkreipimo domos į jų formą, tatau žinant to apsireiškimo tikrą priežastį reikėtų literatiškoje kalboje augščiau nurodytų žodžių te ir ten, čia ir čion skirtumas butinai palaikyti.

Dr.

MEILĖ IR KARDAS.

(Iš Minskio).

Meilė kardo pabijojus,
Amžių amžiais nuo jo bėgo,
Bet visur jis lyg pavojus
Ją persekiot pamėgo.

Tad į Dievą Visagali
Kreipės Meilė, siuntė malda,
Kad parodytu jai šalį,
Kame kardas nebevaldo.

Dievas tarė jai: „Meilute,
Tokio nėra kraštužėlio,
Nebent Rojui nori buti,
Eik ten, jau vartus atkėlė“.

Džiaugsminga, kad taip pavyko,
Meilė Rojun nuplasnojo,

Zemė iš akių pranyko
Delei tikslo tolimojo.

Bet šitai jau, jau girdėti
Giesmės angelų šventųjų,
Rojaus gėlės im kvepėti
Nuo Rytų nuo artimųjų.

Vartai lyg jura liepsninė,
O angoj dvasia skaisčioja
Laiko rankoje ugninį
Kardą ir juomi grumoja.

Vargšė Meilė sudrebėjo
Kardas vėl!.. Ji nusigando;
Rojaus sodnan neįėjo,
Bet ir žemėn grįžt nebbando.

Ji nuskrido padausomis
I nežinomas tolybes
Ir ten klaidžioja slaptomis
Nesuradus sau ramybės.

A. J.

Draugams mokytojams.

Aplinkybėms persimainius laike pastarųjų dvejų metų, dauguma iš ateitininkų bei ateitininkių priversti buvo nustoti mokyklas lanke ir, kad nesėdėti rankas subrukus, neleisti taip brangaus laiko veltui, griebėsi patis mokytojauti, nes nemaž mokytojų išbėgiojo palikę savo tėvynę Dievo valiai.

Mes gi likusieji nevysi rengėmės mokytojauti, kiti niekuomet prieš tai nei nebuvom manę užimti Lietuvoje mokyto-

jų vietų, bet rengėmės prie kitokio veikimo, lavinomės kitose mokslo šakose, lankėm gimnazijas, realines bei miesto mokyklas, kuriose įgavom aplamą išlavinimą, bet iš pedagogijos beveik nieko nesužinojom ir nepramokom taip dabar mums reikalingo dalyko.

Prieš karą mūsų mokytojai turėjo prie „Draugijos“ net specialų priedą „Mokytoji“, kuriame galėjo svarstyti mokyklų ir mokymo reikalus; ten galima buvo rasti naudingų pedagogiškų patarimų bei nurodymų ir naudotis jais, bet dabar teturime tik vieną „Ateitį“: taigi bent čia pasinaudokime, nepraziopsokime progos. Man rodos, redakcija neatsisakys čia mums padėti, kaipo ateitininkams, palikusiems netikėtai mokytojais¹⁾.

Kiekvienas gerai žino, jog auklėjimas labai didelę rolę vaidina tautos gyvenime. Mes pasirinkom auklėjimo darbą ir privalome jį sąžiningai atlikti, išauginti vaikučius gerais katalikais ir dorais lietuviais. Taigi labai butu geistina, kad gerai prityrusieji mokytojai, kurių visgi dar liko Lietuvoje, nepatingėtu pagaminti keletą straipsnių iš pedagogijos srities, už ką visi butumėm dėkingi. Beabėjo draugai mokytojai išpildys savo pareigą ir pasistengs paremti taip svarbų auklėjimo reikalą. Lauksime draugų atsiliepiant į tą sumanymą!

Jaunas Mokytojas.

Naujos knygos.

Lietuvių Literatūros Apžvalga. Parašė *J. Gabrys*. Pirmoji dalis Kaunas 1914 m.; antroji 1916 m. Šv. Kaz. Drjos leidiniai №№ 155 ir 165. Kaina 1-osios dalies 50 kap.; II-sios—1 rub.

J. Gabrys jau yra pirma išleides du dailiu vadovėliu: Geografijos ir Lietuvių kalbos. Dabar išėjo iš spaudos jo trečiasis ir bene visų svarbiausias—lietuvių literatūros istorijai pažinti. Autorius, žinodamas savo veikalo trukumus ir nepilnumą, pavadino jį „Literatūros Apžvalga“. Ligšiol tos

¹⁾ Mielu noru, tegu tik gerb. mokytojai pasistengia pagaminti tinkamų straipsnių.

interesingos „Apžvalgos“ tepasirodė tik dvi pirmoji dali; trečioji, turėjusioji apimti naujausią mūsų literatūros periodą nuo Vysk. Baranausko ir Kudirkos lig pastarųjų laikų, karui prasidėjus, negalėjo pasirodyti, nors ir yra parašyta.

Tariamės neprošali busiant supažindinus „Ateities“ skaitytojus su to svarbaus veikalo išėjusių dalių turiniu.

Autorius savo „Lietuvių literatūros apžvalgą“ teisingai pradeda nuo liaudies tvėrybos. Tatai kalba pirmiausia apie mūsų tautiškas dainas, paskirstęs jas į septynias rūšis (dainos apie dainavimą, mitiškos dainos, istoriškos, epiškos dainos, kariškos dainos, svodbinės dainos, dainos apie gyvulius ir raudos), parodo, koki yra mūsų dainų forma, kiek jose gludi tikros poezijos, kokias toji poezija turi ypatybes ir t. t. . Skyrius baigiasi nurodymu visų svarbesniųjų mūsų dainų rinkinių.

Po dainų kalbama apie pasakas, patarles ir mįsles. Pasakų priskaityta šešios rūšis (mitologiškos pasakos, istoriškos pasakos, įvairios pasakos, pasakos apie vėles ir velnius ir vaikų pasakos). Paduota taipgi ir pasakų bei mįslių literatūra. Šis straipsnis pagamintas tapo A. Jakšto.

Nuo lietuvių liaudies tvėrybos autorius eina toliau prie „Lietuvių-gudų rašliavos.“ Iš to lietuviškai gudiško laikotarpio aprašoma svarbiausios lietuvių chronikos bei metraščiai k. š. „Kronika apie naminį karą Lietuvoj (1430—1436), „Vytauto pagyrimas“, „Smalėnų metraštis“ (1432—1446 m), „Didžiųjų Lietuvos kunigaikščių metraštis“ (1377—1397), „Padoliaus kronika“ ir k.; nurodoma, kaip yra atsiradus savaime Lietuvoje reakcija prieš tą gudų kalbos viešpatavimą ir kaip gudų kalba raštuose ilgainiui tapo pakeista lotynų kalba. Savo išvedžiojimus autorius patvirtina lotyniškai parašytąja Lietuvos Didž. Kunigaikščių genealogija ir prakalba prie lotyniškojo Lietuvos statuto vertimo.

Po gudiškai - lietuviško ir lotyniškai - lietuviško periodo prasideda tikroji lietuviškoji literatūra. Kaip pas kitas tautas taip ir pas lietuvius ji išpradžią yra vien bažnytinė. Pirmutinė lietuvių kalboj užsilikusi knyga yra Mažvydo „Katekizmo prasti žodei“, pasirodžiusi 1547 m. (rusų pirmoji knyga yra teisėjusi vos 1563 metais). Šis katekizmas yra vertimas Luterio mažojo katekizmo.

Be Mažvydo lietuviškai rašė XVI amž. ir kiti protestantai. Delei to lietuvių literatūra pirmiausia pasirodo protestantiškuose Prusuose. Autorius išskaito žymiausius Prūsų Lietuvos rašytojus XVI ir XVII amž. (k. š. Baltr. Vilentą † 1587,

Joną Bretkuną † 1602 m., Danielių Kleiną, Kedainiškius kalvinių raštus ir t t...), paduodamas vieną kitą jų kalbos ir stiliaus pavyzdį.

Kaipo reakcija prieš protestantizmą atsiranda Didž. Lietuvoje ir katalikų rašytojų (kun. Mikalojus Daukša, kun. Konst. Širvydas ir kiti), ypač iš jezuitų tarpo. Autorius mini jų veikalus, paduoda ištraukas iš jų raštų, sprendžia apie jų svarbumą kalbos žvilgsniu ir t t... Užbaigia savo „Apžvalgos“ pirmąją dalį keliais pavyzdžiais „juridiškųjų paminklų lietuvių kalboje“ (ištraukos iš Jurgio Fridriko įsakymo lietuviams apskelbto 1578 m. ir iš Urbono VIII bullės 1689 m.).

Antra dalis apima tautiškąją mūsų literatūrą nuo Duonelaičio lig Valančiaus. Čia randame platesnes bei trumpesnes biografijas šių lietuvių rašytojų: Kr. Duonelaičio, Ant. Klemento, Dionizo Poškos, Sim. Stanevičiaus, Sil. Valiuno, kun. Ant. Strazdo, Sim. Daukanto, Motiejaus Valančiaus, Lauryno Ivinškio, kun. A. Tatarės ir A. Pabriežos).

Autorius paduoda nemaž kritiškų pastabų apie tų autorių veikalus ir jų literatišką vertę. Galop prie II-os dalies pridėta nemažas priedas, lyg koki chrestomatijėlė, paduodanti augščiau išvardintųjų rašytojų kalbos, stiliaus ir rašymo budo pavyzdžius.

Visa tai daro J. Gabrio knygą labai tinkamą mokiniams ir šiaipjau žmonėms, norintiems susipažinti su mūsų literatūros istorija.

Tuo žvilgsniu šis Gabrio vadovėlis stovi kur kas augščiau už persenusius Šliupo „Lietuviškuosius raštus ir raštinius“, arba trumputę Maironies „Lietuvos rašliavos peržvalgą“ prie jo Lietuvos istorijos.

Tikėjimo dalykai. Parašė kun. *Pr. Bučys*. Peterburgo Dvasiškos Akadėmijos profesorius. Kaunas Šv. Kaz. Dr-jos leidinys № 135 1913 m., 112 pusl. in-8 kaina 50 kap.

Kaip visas pasaulis, taip ir tikėjimas turi priešų. Mat vieni tikėjimo dalykai nepatinka žmogaus protui, kiti jausmams. Taigi nenuostabu, kad tikėjimui vis tai šis, tai tas prikišama.

Daug kas iš moksleivių išgirde vieną kitą priekaištą ir nemokėdami jo išpainioti, ima svyruoti, abejoti, apsileidžia maldoje, nutolsta nuo bažnyčios ir net visai išsižada tikėjimo.

Toks pasielgimas nėra išmintingas. Nes jei klausyti priekaištų, tai reiktu visoko išsižadėti. Tuo žvilgsniu tikėjimas nėra išimtis. Priekaištų galima išgirsti ne vien prieš Dievą ir Bažnyčią, bet ir prieš dorą, prieš šeimyną, prieš valstiją, prieš mokslą, prieš nuosavybę, prieš viską.

Išsižadėję del priekaištų doros—taptumėm niekšais, išsižadėję del priekaištų mokslo, virstumėm nemokšais, atmetę del priekaištų valstiją, taptumėm anarchistais ir t. t. . . Nieko gero išto mums nebutu.

Dar mažiau gera, išsižadėjus tikėjimo. Moksleivis katalikas niekados to nedaro, jei tik yra tvirto budo žmogus. Jis žino, kad priekaištų jiega nekoki, kad kiekvienas priekaištas jau seniai ir nesyki buvo pasekmingai griaunamas ir visada gali būti išgriautas.

Tam tikslui seniai jau yra susitvėręs net atskiras mokslas. Jis vadinasi apologėtika. Joje visoki prieštykiniai priekaištai sistėmatiškai išdėstoma, sumušama ir religijos tiesos rimtais, tvirtais išrodymais pateisinama.

Lietuvių kalboje, deja, pilno ir gero apologėtikos vadovėlio kol kas dar neturime. Bet yra jau ačiu Dievui nevienas geras veikalas apologėtiško turinio. Čion pridera „Nuomonės Gerbenio, jo giminaičių ir prietelių“ parašytos a. a. J. Geručio pagal S. Duplessy (du tomu); čion taipgi reikia priskirti ir augščiau įvardintasai prof. P. Bučio veikalas.

Šis pastarasis yra parašytas originaliai. Jis susidarė iš atskirų straipsnių, spausdintų kadaisiai „Šaltynyje“. Dėl tos priežasties truksta jame sistematiškumo ir pilnumo. Daug kas čia apleista, arba vos trumpai tepaliesta. Ilgainiui tikimės gerb. profesorius be abejo prirengs ir pilną apologėtikos kursą. Tuogi tarpu reikia jam tarti ačiu ir už tai, ką šiame veikale yra davęs, juoba, kad jis ir šičion yra idėjęs nemažą savo apologėtiškų straipsnių pluokštą.

Pirmiausia randame čia aiškiai suprantamą ir įtikrinamą išaiškinimą, kaip žmogus tiesą pažįsta, ir kuo tikėjimo tiesos remiasi. Toliaus gan plačiai yra paduota išrodymas pamatinės tikėjimo tiesos, kad Dievas yra, o taipgi, kad Kristus yr' atsikėlęs iš numirusių.

Apgynęs ir pateisinęs tiedvi svarbiausi krikščionijos tiesi, autorius toliau atsakinėja į įvairius priekaištus, kokie jam buvo atsiųsti, butent apie atlaidus, apie tvaną, apie velnio apšviestuosius žmones, apie žmonių likimo paskyrimą, apie pragarą, apie žmones mirusius be krikšto, apie moters sielą ir t. t.

Kiekvienas klausimas aiškinama ramiai, dailiai, švelnia kalba, neužgaunant priekaištų darytojo nei jo nepajuokiant. Visuose autoriaus rašiniuose žymu netik mokslas, bet ir didelė klystančių žmonių meilė.

Taigi labai patariama kiekvienam ateitininkui turėti šis veikalas savo bibliotėkoje, ir juo naudotis tiek sau pačiam apsišviesti, tiek ir kitiems abejojantiems padėti abejojimus išblaškyti.

Dr-as M. Reinys. Tomas Akvinietis. Jo gyvenimas, raštai ir metodas. Šv. Kaz. Dr-jos leidinys № 190. Kaunas 1916 m. 26 pusl. in-8 kaina 30 kap.

Šv. Tomas Akvinietis gyveno ir rašė XIII šimtmetyje. Kaip mokytojo profesoriaus jo klausė tukstančiai studentų, šiandiena jo klauso šimtai milijonų katalikų. Jo filosofija ir teologija pripažinta klasiškomis. Popiežiai Leonas XIII ir Pijus X atvėjų atvėjais ragino katalikus tyrinėti jo raštus tiesai surasti. Taigi Tomo Akviniečio įtekmė šiandiena galima sakyti, yra dar didesnė, kaip buvo XIII amž. pačiam Tomui dar gyvam tebėsant.

Daug kas, ypač iš nekatalikų, žinoma, randa Tomo moksle ne vieną dalyką kritikuotiną, nesigaili paniekos žodžių jo metodui, perniek laiko jo raštus. Bet tai dalykų stovio nemaino. Faktas pasilieka faktą, kad Tomo raštai ir jo nuomonės nepaliauja pasaulyje darę įtekmės ir savotiškai veikę į plačias žmonių minias. Taigi kiekvienam apšviestam jaunikiui, ar jis būtų ištikinęs katalikas, ar antiklerikalas, svarbu arčiau pažinti tiek pats Tomas Akvinietis, tiek jo raštai ir metodas. Tam tikslui ir tarnauja augščiau nurodytoji, nauja d-ro M. Reinio knygutė, Ji parašyta remiantis geriausiais šaltiniais aiškiai, objektyviai ir trumpai. Taigi karštai ją rekomenduojame mūsų moksleivijai.

A. J.

A. a. prel. Jonas Kurčevskis.

Liepos 30 d. besakydamas Vilniaus katedroj pamokslą staigiai pasimirė plačiai pagarsėjęs prelatas J. Kurčevskis, Lenkų Mokslo Draugijos sąnarys. Gimęs 1854 m. Daniušave ant Neries kranto nabašninkas laikė save lenku, nors jo tėvai buvo subaltgudėję lietuviai. Vilniuj jis žinomas buvo kaip iškalbingas pamokslininkas ir bažnytinis rašytojas. Išleido lenkų

kalba daug įvairių pamokslų, keletą populiarių knygelių¹⁾ ir tris istoriško turinio veikalus iš Lietuvos bažnyčios istorijos, butent „Biskupstwo wileńskie“, „Kościół Zamkowy“ ir „Święci Apostołowie Litwy“. Lenkų kritika prikaišiojo jo istoriškiems raštams mokslinės metodos stoką; lietuvių—vienašališką lenkų kultūros kėlimą į padanges, o žeminimą lietuviškosios.

Tečiaus jo veikalai ne be vertės—surinkta jose daug istoriško iš mūsų praeities materialo, kuriuo busimieji Lietuvos istorikai, persijoję jo rašinius per kritikos rėtį galės nesykį pašinaudoti Vilniaus vyskupystės praeičiai nušviesti. Zinomas mūsų istorikas kun. Prapuolenis, rašydamas savo „Polskie Apostolstwo w Litwie“, yra jau nevieną dalyką iš Kurčevskio veikalų aikštėn išvilkęs ir tikrojo šviesoj parodęs.

Paskutiniu Kurčevskio literatišku darbu buvo jo augščiau nurodytojo veikalo „Kościół Zamkowy“ trečia dalis. Čia autorius padavė sutrukinpinę turinį Vilniaus Kapitulos aktų, kurių ligšiol jokiems kitiems tyrinėtojams, tame skaičiuje ir mūsų jaunam istorikui kun. Purickui, nebuvo leista prieiti. „Dzien. Wilenski“ praneša, kad šio pastarojo Kurčevskio veikalo rankraštis esąs užbaigtas, bet karo aplinkybės neleido jam išspaudos beišeiti.

Kaipo kunigas, nabašninkas buvo doras, kaipo žmogus—geras, kaipo lenkų patriotas, lietuvių reikalų nesuprato ir prideramų jiems bažnyčioje ir kapituloje teisių nepripažino. Draug su kitais iš Vilniaus lenkiškos dvasiškosios jis laikės principo: „palaiminti laimėjusieji“ (beati possidentes) ir nenorėjo, kad lenkų kalbos sritis Vilniaus vyskupystėje („stan posiadania“) eitu siauryn lietuvių naudai.

Pigu suprasti, jog tokiam žymiam lenkystės atstovui Vilnius iškėlė puikias laidotuves. Jo kunas palaidota Rasų kapuose garbingoj vietoj, šale vysk. Zdanavičiaus grabo.

X. X.

¹⁾ Viena iš jų „Ponas ir tarnas“ yra išversta ir lietuvių kalbon, tik kol kas tebeguli rankraštyje.

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune Litzmann'o gatvė № 34.

Spalio 1916 m.

№ 4 (56).

ATTENTI

Turiny s.

I. J. UKAS: Permaža rimto darbo.	97
II. VACL. KAR LIS: Tautos daina —tautos jiega	101
III. A. KURONIETIS: Kas tai yra istorija? . . .	103
IV. KAZYS MAKNIS: Sugrižk sunau. (Eilės). . .	113
V. KAZYS MAKNIS: Priminimas. (Eilės).	115
VI. KAZYS MAKNIS: Man nekalbėkit. (Eilės). . .	115
VII. KAZYS MAKNIS: Na-gi literatai vyrai. (Eilės)	116
VIII. KAZYS MAKNIS: Mano dainelė. (Eilės). . .	117
IX. IŠ JOKAI'O: Žemė	128
X. BUVUSIS GIMNAZISTAS: Kas aš esu?	119
XI. A.: Homero laikais ir dabar.	125
XII. Naujos mokyklos.	128
XII. Redakcijos atsakymai.	128

